

PUSTNE ŠEGE V BENEČIJI V KONTEKSTU SELITVENIH GIBANJ IN POLOŽAJA SLOVENSKEGA NAREČJA

MOJCA RAVNIK

UVOD

Pispevek govori o pustnih šegah v Benečiji,¹ pokrajini na zahodu slovenskega etničnega prostora v Videmski pokrajini v deželi Furlaniji - Julijski krajini v Italiji. Mnoga poglavja iz njene kulturne preteklosti so obravnavana v strokovni literaturi različnih področij, od zgodovine do jezikoslovja, manj pa je etnoloških del. Vendar je predvsem v zadnjih treh desetletjih izšlo več del z etnološko vsebino, ki so jih napisali domačini sami ali pod okriljem ustanov in društev, dogajanje pa redno spremljajo periodična glasila.² Te objave nas seznanjajo z izvirnostjo beneške tradicionalne kulture in njenih sodobnih inovacij in nudijo podlago za terenske raziskave.

Pustne šege v Benečiji so izredno pestre, a v primerjavi z drugimi slovenskimi zelo nepreucene.³ Vsak kraj ima svoje posebnosti glede sestava pustne skupine, mask, našemljencev, godcev in glasbe, vedenja domačinov, ki jih sprejemajo, povernega jezika, hiš, v katerih se zbirajo, napravljajo, večerjajo itn. Posebna so pustovanja v obmejnih krajih, saj so meje prekinile stike med ljudmi, ozračje političnih napetosti pa pustovanja, tako da bi bilo treba v teh krajih šege posebej pozorno raziskovati, da bi spoznali njihov razvoj vsaj v 20. stoletju.

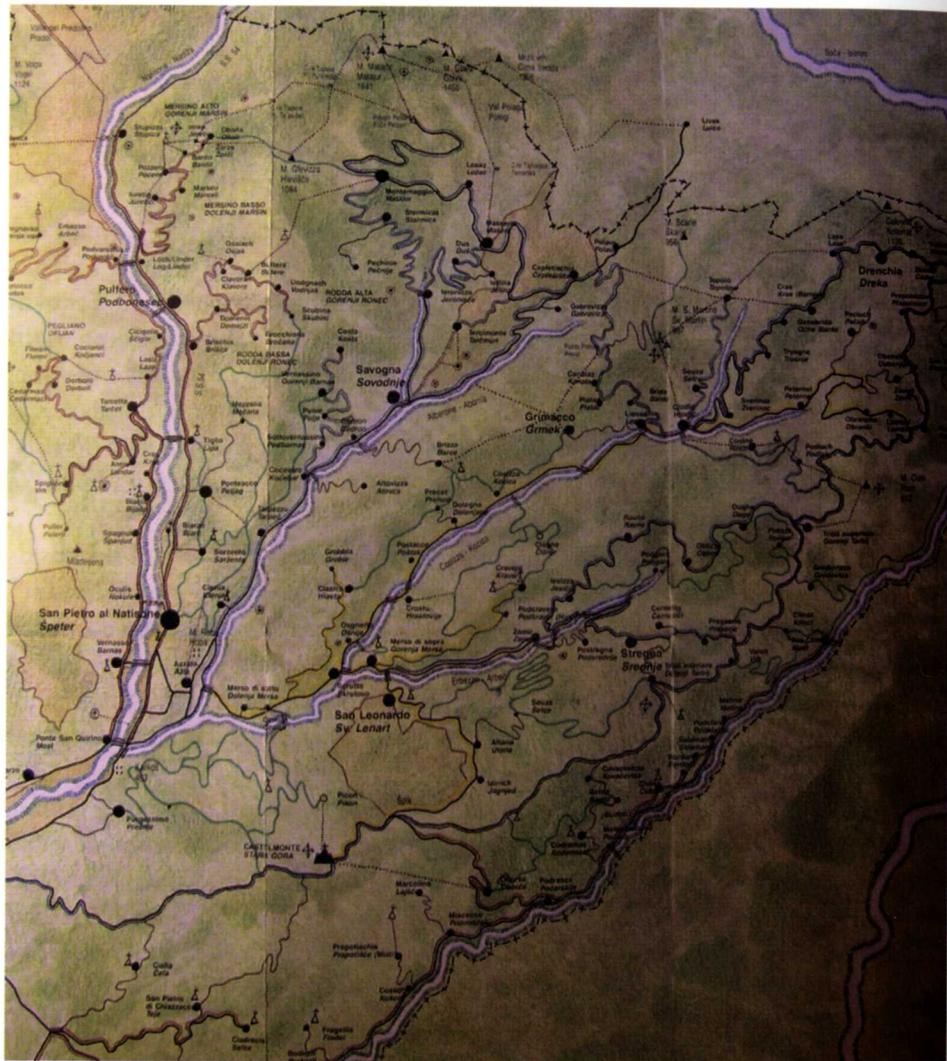
Ob številnih vprašanjih se tu omejujemo predvsem na sestavo pustnih skupin, interpretacijo šege in motivacije za udeležbo v njej; vse to je je nakazal že Niko Kuret, nato pa s svojimi raziskavami razširil in poglobil Roberto Dapit. Na podlagi terenskih raziskav med letoma 1999 in 2005 (v Srednjem in okoliških vaseh, *srenska pust* 1999; v vaseh pod Matajurjem, *matajurski pust* 2003 in 2004; v dolini Idrije,

¹ Ime Beneška Slovenija ali preprosto Benečija, Beneško geografsko označuje najzahodnejši del slovenskega etničnega ozemlja v deželi Furlaniji - Julijski krajini, ki v zgodovinski usodi zaznamuje pripadnost Beneški republiki, Serenissimi. Včasih je v pojmu vključena tudi Rezija, vendar je ta največkrat obravnavana ločeno zaradi posebnosti, predvsem pa zato, ker je njena jezikovna sorodnost z drugim ozemljem le površinska in jo starejše in globlje plasti vežejo na Koroško. Pogosto ime Nediške (pri domačinih) ali Nadiške doline so tisti del, ki je ozemeljsko in tudi v družbenem tkivu najbolj strnjén in homogen, so osrčje Benečije. [Gruden 1998: 10–11]

² Gl. kratek pregled literature v Ravnik 2003.

³ V knjigo *O pstu, maskah in maskiranju* [Fikfak idr., ur. 2003] Benečija ni bila vključena, je pa v predgovoru navedena med območji, ki so iz različnih razlogov ostali brez obravnave, čeprav so tam že bile opravljene raziskave.

pogreb pusta na pepelnično sredo 2000 in pustovanje, t. i. *idrski pust* 2005; *Pust na odprt meji* 23. 2. 2003 na Livku in Čeplešišču)⁴ želimo ta vprašanja osvetliti in luči selitvenih gibanj in položaja slovenskega narečja in kulture, ki je povezana z njim. Menimo namreč, da jih ta dva dejavnika bistveno pogojujeta. Zato le na kratko, ko-

Turistična karta. Nadiške doline [San Pietro al Natisone: Cooperativa Lipa Editrice, b. n. 1.].⁵ Večina obravnavanih vasi je v občinah Sovodnje in Srednje in ležijo na pobočjih in grebenih nad dolinami rečic Aborne, Kozice in Arbeča, ki se pri Mostu/Ponte San Quirino izlijejo v Nadižo, in Idrije.

* Zahvaljujem se Študijskemu centru Nadiža za dovoljenje za objavo.

⁴ N. Križnar in M. Peče iz Avdiovizualnega laboratorija ISN ZRC SAZU sta o njih posnela tudi več video dokumentov.

likor je nujno potrebno za razumevanje okvira razprave, podajamo druge zanimive značilnosti te šege v Benečiji.

Burni zgodovinski dogodki in demografske spremembe, ki so Benečijo zajeli v preteklem stoletju, so vplivali na vsa področja življenja in njihove posledice se čutijo na vsakem koraku. Število prebivalstva je doseglo vrhunec leta 1921, ko so v Nadiških dolinah našeli 17.640 ljudi [Ruttar 2000: 410], do druge svetovne vojne je rahlo padalo, v prvem četrststoletju po njej pa se je najbolj zmanjšalo. V tem času so se Benečani množično izseljevali na delo v rudnikih, največ v Belgiji, tudi v Francijo, kar je podpirala tudi italijanska vlada, pa tudi v druge evropske in južnoameriške države in Avstralijo. Benečija je tako med letoma 1951 in 1985 izgubila več kot polovico svojega prebivalstva (s 16.195 na 7669) [Kalc 2002: 123]. Nato se je upad nekoliko omilil, a se ne ustavil [Gruden 1998: 31–32; Ruttar 2000: 420].

Znižanje števila prebivalstva je bilo splošno, vendar so bile velike razlike med naselji v dolinah in ob njihovem izteku in više ležečimi. Odstotek prebivalstva v nižjih naseljih se je povečal [Ruttar 2000: 417],⁵ više ležeče vasi, v njih so večinoma ostajali starejši ljudje, pa so gospodarsko nazadovale. Vendar proces ni bil enosmeren in v zadnji četrtini stoletja, zlasti po potresu leta 1976, je oživelо kulturno in družbeno dogajanje. Benečija je v drugi polovici 20. stoletja šla skozi dve četrststoletni obdobji, različni po gospodarskih in družbenih razmerah: v prvem je izseljevanje skoraj izpraznilo vasi, bližina stroge meje z Jugoslavijo je zavrla gospodarski razvoj, protislovenska indoktrinacija je hromila kulturo, vezano na domače narečje, v drugem pa je napetost popuščala, mnogi izseljenci so se vrnili iz tujine ali pa so se začeli pogosteje vračati domov, politični pritiski so popustili in kulturno ustvarjanje se je razmahnilo; tega razvoja tu ne moremo podrobnejše prikazati, naj pa omenimo, da imajo v teh prizadevanjih pomembno vlogo tudi izseljenci [Kalc 1997: 208–210]. Njihov delež je bil v posamičnih obdobjih in krajih opazen tudi v šegah; kakor bo pojasnjeno, so bili za pustne šege izseljenci v določenem obdobju bistveno pomembni.

Migracije pomembno določajo način življenja v Benečiji, saj so mnogi izseljeni in njihovi potomci, četudi živijo drugod v Italiji ali po svetu, povezani z domačimi vasmi in se vanje vračajo na dopust. Zlasti povratniki, ki se po prihodu v domovino niso za stalno naselili v domači vasi, ampak v kakem gospodarsko pomembnejšem kraju na Laškem, v furlanski ravnini, imajo tesen odnos do domačih vasi, saj stare hiše pogostoma še uporabljajo za počitnice, konce tednov in praznike. Številne hiše so bile po potresu leta 1976 temeljito popravljene in četudi so velik del leta prazne, so oskrbovane in občasno naseljene. Začasno naseljene hiše so značilne za beneške vasi, enako pa tudi nihanje prebivalstva od delavnikov do praznikov, od zime do poletja. Poleti so vasi najbolj polne in takrat so tudi dogodki ob šegah in praznikih najbolj obiskani, zlasti avgusta, ko so v Italiji državne počitnice.

⁵ Riccardo Ruttar je naselja od najniže ležečega Čemurja do najvišje ležečega Matajurja razvrstil po višinskih pasovih (prvi do 280 m n. v., drugi do 550 m, tretji do 700 m in četrti nad 700 m).

PUST V BENEČIJI NA SPLOŠNO

Verjetno na slovenskem govornem območju ni pokrajine s tolikšnim številom pustnih skupin, ki bi hodile od vasi do vasi, od hiše do hiše, brez primesi turistične promocije, zgolj za domačine, kakor se to še dogaja v Benečiji.

Mnogi kraji imajo značilne pustne like, maske ali obleke (npr. petelin v Mersinu, *blumarji* na Črnom vrhu, zlodej z angelom v Roncu, lepi klobuki v Matajurju itn.), v pustnih skupinah so tradicionalni liki (*ta lepi, ta grdi, pusti in pustice, berač* ali *poberač* s košaro za darove, kleščar ali *skapjač*, godec s harmoniko) in vsakovrstni našemljenci.

V dneh, ko se po vseh vijejo obhodi pustnih skupin, je v večjih krajih v dolini tudi veliko turističnih prireditev, sprevodov, tekmovanj mask in skupin, zabav s plesom in glasbo, ki vabijo obiskovalce s številnimi plakati; pustne skupine se po obhodu udeležijo prireditev, tekmujejo in se zabavajo. Obe ravni, krajevna in regionalna, sestavljata identiteto beneškega pusta.

NIKO KURET O PUSTNIH ŠEGAH V BENEČIJI

Niko Kuret v Benečiji ni raziskoval, zato je v svojih knjigah in razpravah poglavja o pustnih šegah in maskah v teh krajih povzemal po drugih virih in literaturi; kljub temu je opozoril na nekatere njihove posebnosti. Benečijo je omenil v predavanju »Maschere e mascheramenti rituali lungo il confine friulano-sloveno« na 4. sestanku Alpes Orientales v Gradežu 1964 [slov. prev. Kuret 1997], nato v prvi izdaji *Prazničnega leta Slovencev (PLS)* [1965] in v *Maskah slovenskih pokrajin* [1984], najobširnejše pa v drugi, dopolnjeni izdaji *Prazničnega leta Slovencev* [1989].

V prvi izdaji *PLS* je imel na voljo le opis pusta v Trčmunu Ivana Trinka, ki ga je povzel po prvi knjigi Metoda Turnška *Pod vernim krovom* [Turnšek 1943].

Za *Maske slovenskih pokrajin* ni dobil novih podatkov iz Beneške Slovenije in je v poglavju o njej [Kuret 1984: 401–415]⁶ zapisal, da *pustovanja v Beneški Sloveniji z majhnimi izjemami še nismo mogli sami raziskati* in da sta izjemi le članka Žive Gruden [1974] in Naška Križnarja [1979]. Ugotavljal je, da so nas *prehiteli Furlani* s svojo *Società filologica friulana* [Kuret 1984: 401–402]. Gre za dela Andreine in Lujigija Cicerija in Olivie Pellis [Ciceri 1967,⁷ 1978, 1982]. Izčrpno je povzel dela vseh teh avtorjev, Grudnova in Križnar pa sta prispevala tudi nove fotografije s terena.

Druga, dopolnjena izdaja *PLS* je izšla po izidu *Mask slovenskih pokrajin* in v njej je o pustu v Beneški Sloveniji napisano veliko več kakor v prvi, saj je povzel sestavek iz knjige o maskah.

⁶ Poglavje je naslovljeno Beneška Slovenija in Kanalska dolina, v njem obravnava tudi Rezijo.

⁷ Navaja tudi svojo oceno te knjige, v kateri je povzel gradivo in tipologijo in kritiziral njene šibke strani [Kuret 1973].

Zanimivo je, da je Kuret kljub skopemu gradivu o beneških pustovanjih opazil tri njihove pomembne, protislovne značilnosti – da *beneško pustovanje gine, ker sloni na fantovščinah, fantov pa je čedalje manj doma*; da je *značilno tu in tam pustovanje deklet, ki ga na slovenskem v starosvetnem redu ne poznamo*,⁸ in da v Beneški Sloveniji *pustovanje ohranja staro obrednost* [Kuret 1989 I: 72].⁹ Utemeljeno je menil, da je fantovščina za pustovanje bistvenega pomena. Čeprav se do danes ni potrdilo, da beneško pustovanje, ker ni dovolj fantov, gine, saj se pustovanja nadaljujejo, pa je opazil bistveno težavo, ki jo je zakrivilo izseljevanje, tj. sestava pustne skupine. Ni pa mogel predvideti rešitev, ki so jih beneški pustje našli za njeno premostitev.

PUSTNE ŠEGE IN SELITVENI POJAVI

Mladih fantov, nosilcev pustovanj, je v Benečiji po drugi svetovni vojni izrazito primanjkovalo zaradi množičnega izseljevanja. Težko si je ustvariti jasno podobo o takratnem pustovanju, kot tudi o drugih šegah, saj se ljudje ne potrudijo, da bi se spomnili, kdaj je še bilo, kdaj ne več.¹⁰ Včasih se je našemila le skupinica otrok, da so šli po vasi, do bližnjih sosedov. Tako je Živa Gruden v prvi polovici 70. let zapisala, da pust izginja, ker ni fantov, niti deklet in da *ostajajo le še otroci, ki se v lastno zabavo zavijejo v stare cunje in si nadenejo kupljeno masko...* Tako ostaja pust le tam, kjer je še nekaj fantov pri domu, ali pa tam, kjer so ga na svoja ramena prevzeli nekoliko mlajši. V vasi Matajur je pust izginil pred nekaj leti [Gruden 1974: 16]. Zdi se, da je pust ponovno oživel šele proti koncu 70., v 80. letih, ko so zrasli tisti, ki so bili v času najmnožičnejšega izseljevanja še otroci, ko so se izseljenci začeli vračati, ko so se izboljšale zaposlitvene možnosti v bližnjih krajih v Furlaniji in je več ljudi ostalo doma.

Vendar pa ta razvoj ni bil enovit in v posebnih okoliščinah se je šega nadaljevala tudi v letih najhujše opustelosti. Tako je bil npr. izredno zanimiv pust v Matajurju leta 1969, ki ga je fotografsko zabeležil časnikar Stojan Spetič, ko je v družbi z Nadjo Kriščak, znano kulturno delavko, in Živo Gruden, etnologinjo in slavistko iz Trsta,

⁸ Ni jasno, na kateri kraj se nanaša podatek. Na naslednji strani, še vedno v odstavku o Beneški Sloveniji, pa opisuje *posebne ženske šeme v vasi Učja* [Kuret 1989: 71–72]. Maskiranju žensk v vasi Učja je Kuret namenil tudi odstavek članka v mednarodnem zborniku [Kuret 1973a]. Pozneje je ta pojaz raziskovala D. Puccio [1993: 242]. Primerjalna raziskava v Benečiji in Reziji bi morda pojasnila, ali gre pri maskiranju žensk za strukturno drugačnost ali le za prilagoditev šege, ki jo je povzročilo pomanjkanje fantov in moških zaradi izseljevanja in so jih zato nadomestile ženske (v Reziji še prej, saj je bilo izseljevanje iz Rezije starejše kakor v Benečiji).

⁹ V prvi izdaji *PLS* o tem še ne piše.

¹⁰ O slovenskih krajih, ki so po 1. svetovni vojni pripadli Italiji, bi bilo zanimivo vedeti, kakšna so bila pustovanja pred njo, v času Avstro-Ogrske, in po njej, ko je fašistična oblast prepovedala slovensko besedo in petje. Poznavanje teh obdobjij je neogibno za razumevanje izvira in razvoja pustnih šeg v Benečiji. Zato je vsaka podrobnost iz prvih let po 1. svetovni vojni zelo pomembna.

spremljal pustni sprevod v Matajurju in Mašerah.¹¹ Spetičeve fotografije imajo že same veliko dokumentarno vrednost, ki pa je še večja, odkar smo prek Žive Gruden prišli v stil z Mariom Gosgnachom, enim od pustov, ki so na Spetičevih fotografijah, in nam je pripovedoval ob slikah. Živi v Ažli, kjer je zgradil hišo po povratku iz Švice. Doma ima obsežen fotoarhiv beneških pustovanj (začenši z letom 1968, a z manj posnetki, kakor jih je naredil Spetič), pri katerih je večinoma tudi sodeloval.¹² Rojen v Matajurju, je bil takrat zaposlen kot gradbeni delavec v Švici. Za pusta je bil na dopustu tako kot še nekaj drugih, ki so tudi bili zaposleni v gradbeništvu, za katero je zima mrtva sezona. Povedal je, da nekaj let prej pusta ni bilo, potem pa so znova začeli pustovati fantje, ki so se za pust vrnili domov iz tujine, eden celo iz Kanade.

Vsi so sodelovali pri pripravah. Najpomembnejši simbol matajurskega pusta so klobuki s pisanimi rožami. Delale so jih dekleta in žene, tudi fantje so prišli pomagat, a za klobuk so se morali oddolžiti z delom, največkrat so pripravljali in nosili drva, in to so naredili z veseljem. Ženske so bile na klobuke ponosne in ko so pustje šli po vasi, so se hvalile, kako lepe klobuke so naredile. To je bila čast, ne samo za fanta, temveč za vso vas. Takrat so šle pustovat samo tradicionalne maske, drugi niso šli zraven. Tiste čase so *delali pusta* štiri, pet dni. Začeli so v četrtek, v petek počivali, spet v soboto, v nedeljo počivali, v nedeljo zvečer je bil ples, v pondeljek in torek so spet delali. Tako so, npr., šli v četrtek v Mersin, v soboto v Ronac ali Čeplošče, Trčmun, Mašere, v pondeljek so *nardili* Strmico, v torek Matajur.

Čeče, dekleta niso šle s pustovi, čakale so doma in kuhale večerjo. Zvečer so se dobili v kakšnem seniku ali skedenju, po večerji so plesali. Osmi dan, naslednjo soboto, so se spet zbrali in pripravili večerjo, pojedli, kar je ostalo od jajc in klobas. Preostanek so prodali ali razdelili, plačali muzikanta. Vse skupaj je trajalo deset dni. Takrat je bilo to mogoče, ker so bili večinoma vsi doma, tudi če je kdo bil v službi in je ostal kak dan doma, ni bilo težav.

Mario se je dobro spomnil pusta leta 1969, v skupini je bil *ta grdi*. V visokem snegu na poti z obhoda Jelin in Duša proti Mašeram so srečali Tržačane, ki so po vasi spraševali o pustu. Povabili so jih, naj ostanejo, in res je zvečer Nadja Kričak igrala na harmoniko. To je bilo prvič, da so ljudje videli žensko igrati harmoniko. Prišlo je veliko ljudi.

Stojan Spetič je o doživetju za *Primorski dnevnik* napisal članek »Matajurci kradejo ljubce ponoč. Pustni običaji v vaseh pod Matajurjem, kjer je premalo deklet in se fantje vračajo iz tujine pozimi« in podal živo upodobitev dogodka in razpoloženja.

¹¹ Živa Gruden je njegove fotografije predala arhivu ISN ZRC SAZU, za kar se ji zahvaljujemo.

¹² Mariu Gosgnachu se zahvaljujem za sodelovanje. Sam se je zelo zavzel za predstavitev gradiva v svoji vasi in je za matajurski *senjan*, proščenje na dan sv. Lovrenca 10. 8. 2003, v dvoranici v stari mlekarnici v Matajurju pripravil razstavo fotografij o matajurskem pustu. Največ jih je bilo iz njegovega arhiva, dodal je tudi Spetičeve. Ljudje so si razstavo ogledovali z izrednim zanimanjem, nekaj jih je tudi od doma prineslo Mariu slike, ki jih še ni imel.

Ropot, zvonkljanje, zategovanje harmonike, ki je dvigala noge ob zvokih Birtičevih narodnih in še vriskanje, ukanje, rvanje. Izza vogala so pridivjali, kakor hudiči, črni v obraz, z zvonci obešenimi na jermanih za pasom, z dolgimi trakovi in visokimi, šilastimi klobuki...prevračali kozolce, suvali, nabirali jajca, klobase, vino... Za njimi, pet, šest minut kasneje, so po gazi pricijazili munje, beli menihi z arabskim zdravnikom. Menihi prosijo, to vemo iz davnih časov. Nato še šeme in godba... Nekateri so imeli kar navadne, civilne obleke, s sajami narisane brke pod nosom in – alpinske klobuke na glavi... Ko smo se prvič pojavili za njimi in so naši fotoaparati škrtnili... so se fantje obrnili in zapeli alpinsko arijo: 'Il capitano della compagnia, l'é malata e sta per morir', a ko smo se izdali za Slovence, je viža takoj menjala...: 'Kaj nam pa morejo', 'Matajurci kradejo, kradejo, kradejo, Matajurci kradejo ljubce ponoč.' Ponoč, s č, kakor zveni šumevec v benečanskem dialekту... Za alpinci so se pokazali še drugi...: šeme v ženskih in moških oblekah, na glavi živopisane robce ali pa pustne klobuke, last 'fantovske družbe': papirnate klobuke, po katerih so bili posejani pisani papirnati cvetovi iz zvitega papirja in tkanine. Cele zimske večere so vaška dekleta (kako jih je malo) presedele in vezale te cvetove!

Za njimi še moški z vojaško kapo, v roki dolgo palico, v drugi pa košaro za jajca, klobase in denar. Rekajo mu 'klobasur'... Tudi domači fantje se prikažejo na pragu in pričakajo 'pustove'... Jajca, najmanj 15, če je družina še tako revna... Tako hodijo, od hiše do hiše, mimo praznih hlevov, po neobdelanih njivah, mimo pol podprtih zidov vasi, ki jih je emigracija izpraznila. 'Dober dan, bog daj zdravje, gospodinja'... Iz vasi v vas hodijo in pojejo lepe slovenske domače. Nabirajo klobase in jajca, vino pa se zanje po gostilnah toči brezplačno... V kleti neke hiše nad vasio Matajur imajo fantje svoje 'društvo' in so priredili še – zase – veselo pustno večerjo, špagete, klobase, krompir... harmonika, ples... polka, valček, sodobna iz Sanremo... iz sosednje vasi so se zbrala dekleta, toda še jih ni bilo dovolj... Ni mladotince, je jamrala ženica – puobci na švicarska gradbišča, dekleta pa v Milan – služit.

Fantje, ki so se za pust našemili, so prišli iz Švice, Francije in Belgije... Prišli so sedaj, ko je sneg in zima, led in veter, ker so gradbišča zaprta. [Spetič 1969]

Pomembna vloga izseljencev v šegah in praznikih je značilna za Beneško Slovenijo in Rezijo, do izraza pa pride predvsem poleti, v času počitnic.

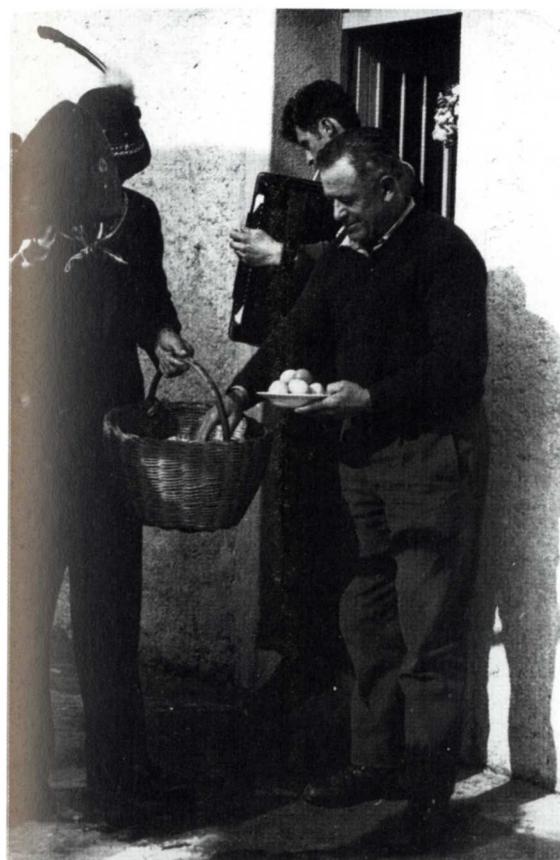
Pustovanje, kakršno je bilo v 60. letih v vaseh pod Matajurjem (in morda še v drugih vaseh v Benečiji, od koder pa nimamo podatkov), je zelo verjetno najzgodnejše slovensko pustovanje, ki so ga izvajali izseljenci (iz slovenskih krajev v Jugoslaviji so se takrat šele odprla vrata za zdomstvo); verjetno je tudi med najzgodnejšimi šegami transnacionalnega značaja v povojni Evropi.¹³ Fantje bili v tujini zaposleni pri delih, ki pozimi mirujejo, in so bili za pusta doma; Mario Gosgnach pa je pripomnil, da bi si v vsakem primeru za pusta vzel dopust.

¹³ Pojem transnacionalizem označuje način življenja izseljencev, ki jim današnja prometna sredstva omogočajo hitre premike prek meja različnih držav, tako da lahko delujejo, razvijajo družbene odnose in identiteto v dveh ali več državah [Čapo Žmegač 2003].

Matajurski pustje, 1969. Ta grdi s šilastimi kapami, pomazani po obrazu s sajmi, z zvonci za pasom in palicami v rokah [foto: S. Spetič; Arhiv ISN ZRC SAZU].

Matajurski pustje, 1969. Dva z alpinskimi klobuki, pusti in *pustice* z značilnimi klobuki s pisanimi papirnatimi rožami in trakovi [foto: S. Spetič; Arhiv ISN ZRC SAZU].

Matajurski pustje, 1969. Hišni gospodar zлага beraču (Spetič zanj navaja izraz *klobasur*) v košaro jajca, zadaj godec s harmoniko [foto: S. Spetič; Arhiv ISN ZRC SAZU].

RAZPRAVA ROBERTA DAPITA

Razprava Roberta Dapita »Obredno maskiranje ob slovensko-italijanski meji. Osvetlitev Kuretove dediščine z drugimi pogledi« [Dapit 2001] je najtehtnejši odmev na Kuretovo obravnavo pustnih pojavov v Benečiji. V njej je predstavil Kuretovo

¹⁴ R. Dapit navaja mnenje V. Colleja, da je ženska vstopila v skupino že v 70. letih prejšnjega stoletja [Dapit 2001: 248]. V Srednjem sem izvedela, da je bila prva žena v pustni skupini leta 1975, in to pri Rončanah. Ti podatki se navezujejo na razpravo o ženski udeležbi v pustovanjih (gl. tudi op. 8).

dedičino v raziskovalni metodologiji in prispevek furlanskih in italijanskih znanstvenikov v raziskovanju slovenskih mask, dodal pa je tudi razmislek o vitalnosti in funkcionalnosti obreda za kolektivno identiteto in pripadnost skupnosti ter razgrnil nova vprašanja in ugotovitve v zvezi s tehničnimi inovacijami raziskovanja in transformacijo obredov. Zapisal je tudi kritično misel, da po njegovem tisti, ki so se ali se še vedno ukvarjajo z maskami Slovencev v Furlaniji, Kuretovih izkušenj niso dovolj izkoristili [Dapit 2001: 240].

Dapit se na podlagi opazovanja beneških pustovanj sprašuje, koliko še velja klasična interpretacija pustnih šeg v zvezi s poljedelstvom in živinorejo in s temnim odnosom z umrlimi ali z duhovi prednikov. Ugotavlja namreč, da se nekatere poteze pustovanj v slovenskih in furlanskih pustnih obhodih ne ujemajo s tako interpretacijo, saj sta poljedelstvo in živinoreja že skoraj izginili, z izjemo na Črnem vrhu. Ljudje delajo zunaj domačega kraja, zelo opazna pa je, kakor pravi, tesna povezanost med maskiranci in tistimi, ki jih pričakajo v svojih hišah. Predvsem stari ljudje prihod maskirancev z veseljem pričakujejo, obisk je zanje dobro znamenje, to so trenutki družabnosti, ki jih napolnijo z zadovoljstvom. Po drugi strani pa se Dapit sprašuje tudi o motivaciji, ki žene mlade fante, ki ne živijo več v vasi, ampak delajo ali študirajo npr. v Vidmu ali Ljubljani, da nadaljujejo to tradicijo, vezano na kmečko življenje. Ugotavlja, da obstajajo življenjske oblike in koncepti, ki so tipični za tradicionalno družbo v transformaciji, in kjer so vezi z domačim krajem in ljudmi, ki tam živijo, lahko veliko globje. Zato je mogoče, da se tudi nekdo, ki je v stiku z urbanim in globaliziranim svetom, vrača v svoj kraj in se udeležuje obredov [Dapit 2001: 243]. Razmerje posameznik-skupnost je odločino pri preživetju obredov. Dejstvo, da se posameznik, ki živi zunaj skupnosti, vanjo vrača, da nadaljuje tradicijo, zelo zgovorno in samo po sebi opredeljuje meje skupnosti, ki se ujema z dojemanjem identitete. *Obred tako dokazuje obstoj skupine, tako da posnema model plemenske skupnosti, ki se med obredom zapre vase, da nadaljuje tradicijo in pri tem zajame tudi tiste, ki so se že preselili drugam* [Dapit 2001: 243].

PUSTNE ŠEGE, SLOVENSKO NAREČJE IN KULTURA, KI JE POVEZANA Z NJIM

Roberto Dapit obravnava pomembna vprašanja, ki si jih gotovo zastavlja tudi raziskovalci drugod, kjer se pustne šege ohranjajo kljub novim družbenim razmeram. Njegovim ugotovitvam lahko pritrdim, saj je intenzivnost stikov med domačini, posebej starimi ljudmi, in pustnimi obiskovalci očitna, motivacije mladih ljudi za sodelovanje pa gotovo ni mogoče pojasniti z vegetativnim kultom in duhovi prednikov. Močan občutek pripadnosti in identitete pa po našem mnenju še poglablja dejstvo, da gre za izročilo kulture, vezane na slovensko narečje; ta vidik bi bilo treba upoštevati pri interpretaciji šeg povsod v zamejstvu, kjer ljudje govorijo slovensko

narečje, niso pa imeli možnosti za šolski pouk v slovenščini in zato svojega jezika ne znajo pisati in so ga vajeni uporabljati samo doma. Tradicionalne šege imajo v »kulturah brez pisave« prav zaradi vezanosti na domače narečje poseben pomen. Domačinom omogočajo nekaj, česar drugod ne dobijo: druženje z domačimi ljudmi, sorodniki in sosedi v spontanem sporazumevanju v materinščini, tistim, ki je več ne znajo, pa stik z ljudmi in občutek pripadnosti tej kulturi. Ta občutek ni zavesten, aktivističen, temveč vgrajen v doživetje skupnosti.

To, o čemer govori Dapit kot o modelu plemenske skupnosti, ki se med obredom zapre vase, bi zato ustrezneje imenovali etnična skupnost, ki je, na ravni navezanosti na domači jezik tako ali tako omejena na zasebnost, zaprta vase, ne samo v šegah in praznikih, temveč tudi v vsakdanjem življenju. V pustnih skupinah danes sodelujejo fantje, dekleta, moški, ženske in otroci, prijatelji in znanci vaščanov, stari domačini in priseljenci.

Matajurški pustje v Strmici leta 2003. Sestava skupine je zelo spremenjena, ljudi je več, tradicionalni liki so drugačni ali jih ni. Več je godev, berač, ta grdi so drugačni, pusti imajo rdeče vzorčaste obleke in značilne klobuke [foto: M. Ravnik].

Pridružujejo se tudi posamezniki, ki živijo drugod, a so bili njihovi starši iz te ali sosednje vasi. Tako se struktura skupine diferencira in širi, našemljenci se glede mask in vedenja vse manj ravnajo po tradiciji, med seboj govorijo pretežno v italijanščini, očitno pa vsi skupaj z veseljem sodelujejo.

Zato je struktura pustnih šeg v Benečiji dvojna: razvidna je v starosti, rav-

Godec in gospodinja, Gorenji Tarbij, 13. 2. 1999 [foto: M. Ravnik, 1999].

nanju in govoru vpletenih ljudi, pustov in domačih gostiteljev. Opazna je v tem, da je del pustov, večinoma pripadnikov srednje generacije, veliko bolj angažiran v dogajanju kot drugi, v hišah pa so jih veseli, najbolj stari ljudje, ki jih dobro poznajo, se pogovarjajo, sprašujejo po skupnih znancih. Pogovarjajo se v narečju, oziroma, če kje, je narečje slišati ob tej priložnosti.

Dvojna struktura je razvidna v vedenju in v govorjenem in zapisanem jeziku.

Zanimivo je, da je pustovanje v masicateri vasi zamrlo, ko ni bilo dovolj ljudi, in mlađi ljudje so morali za obuditev, če so želeli šego spet izvesti, prositi za pomoč starejše vaščane, da so jim povedali vse potrebno. Slike in podatki o pustovanjih v preteklosti so izredno cenjeni. V Srednjem npr. je skupina domačinov pred nekaj leti načrtno spraševala starejše ljudi o pustovanju, skupinah, maskah in oblačilih in gradivo skrbno shranila.

Izredno pozorni so na stare domače izraze, pomembno se jim zdi ohraniti besedo *pust* in je ne nadomestiti z besedo *carnevale*.

Ni naključje, da je eden najzavzetejših domačinov napisal članek v narečju o enem najbolj značilnih likov, *skapjaču* s kleščami. Besedilo, polno slikovitih opisov in spominov, ki jih je zbral med ljudmi, opremljeno s fotografijami in primerjavami iz literature, začne z ugotovitvijo, da se povsod, kjer se piše ali govorí o *pustovanju* v Benečiji, navaja *Blumarje iz Čarnega Varha, lepe klobuke Matajurcev, marsinskega petelina an pisane pustove z Ruonca an Marsina z njih klieščan*. Prav o teh kleščah se je namenil nekaj povedati, oziroma o liku, ki ga je spoznal med poizvedovanjem o starih pustovanjih.

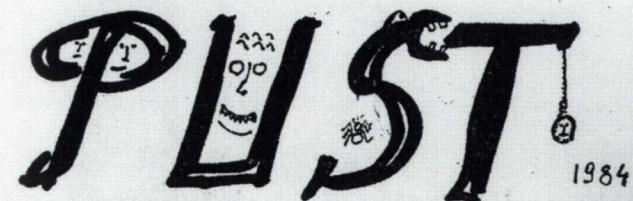
Mimo drugih podob, za kere smo takuo zaviedli an ki so navadne po cieli Benečiji, tle na Sriensken (še posebno v krajih Raune, Oblica, Gorenj Tarbij, Polica an Gniduca) je skočnū uon tele Skapjač, ki v mene je hitro oživeu an pobuoscu, pošegetū v moji pamet poseban ponos ze tele naš prestor, za parjubjeno domačijo. Skor vsi so jal an partardil, de je biu narbujo hod, te nargarš miez vsieh tih gardih an strašan. Loviu je čicete za noge z njegj klieščan an otrokč po vasē (tinčas, ki ramonika je godla, te liepi so za njo plesal an drugi tih gardih so pa nagajal vsien

ZA USE TISTE KI IMajo vojo BIT DOBRE VOLJE

PER TUTTI COLORO CHE
VOGLIOHO DIVERTIRSI

PO KRATKIN VESELIN (GRIEŠNIN)
ŽIVLJENJU,
JE BIU OBSOJEH NA SMART
LJETOŠNJI

DOPRO UNA VITA BREVE
(PECCAMINOSA)
E' STATO CONDANNATO A MORTE
IL...

1984

USI PLUSTJE - PUSTICE
AN PLUSTIHARI
SO VABJEHI PIET
VILIJE, POZADNJI POT.

TUTTI SONO INVITATI, IN
MASCHERA, ALLA MESTA (SI FA PERDIRE)*
CERIMONIA PER L'ULTIMO VIAGGIO
IL CORTEO DELLA TRISTE* ALLEGRA
PARATA PARTE DA JESIZZA

PRECESIJA ŽALOSTNEGA VESEJJA
ZAČHE OD ISICA U SRIEDO 7. MARCA
OB 14.00 URI - PO KOSILE

PO KRATKI VESELI ceremoniji PUST 1984

BO ZAŽGAN BREZ USMILIJENJA NA PLACU
BOPO UNA BREVE ALLEGRA CERIMONIA IL PUST 84 SARÀ BRUCIATO SENZA PIETAT IN PIAZZA.

ZA TOLAZBO USIEH, JE DUŽNUOST PIET AN PIT
PO HIŠAH, PO OŠTARIJAH AN PO CIESTAH

ISICE : 3. 3. 1984 c.p.
- ESENTE DA Tasse -

PER LA CONSOLAZIONE DI TUTTI E RIGOROSO DOVERE
BERE E CANTARE PER LE CASE - PER LE OSTERIE E LE STADE

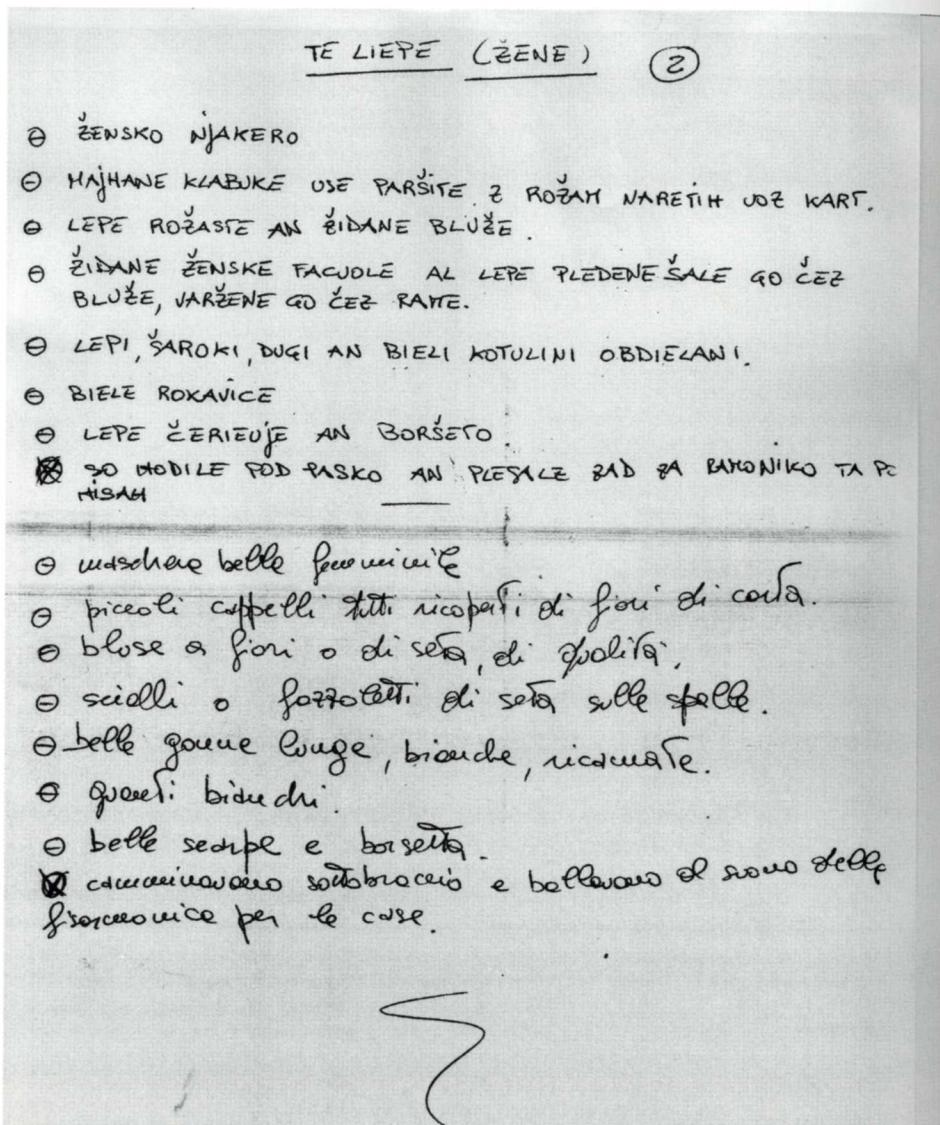
Vabilo na Pogreb pusta l. 1984 v Jesičju
[iz arhiva skupine Srenski pust; hrani F. Qualizza, Srednje].*

* Gospodu F. Qualizzi se zahvaljujem za dovoljenje za objavo obeh prilog.

juden an s pepelan jih pepelil). Kajšan ga kliče tud Klieščar, pa pozna an nuca obadva imena an za šigurno besieda skapjač (al skapjar) je buj stara. Pomislimo: skapjač pride uoz besiede skopiti an tekrat so praseta an drugo živino skapjal an nucal so zatuo pru nieke sort dugih kliešč. [Qualizza - Hvalica 2002: 151]

Pisano narečje je za domačine, ki se v šoli niso učili slovenščine, velik dosežek.

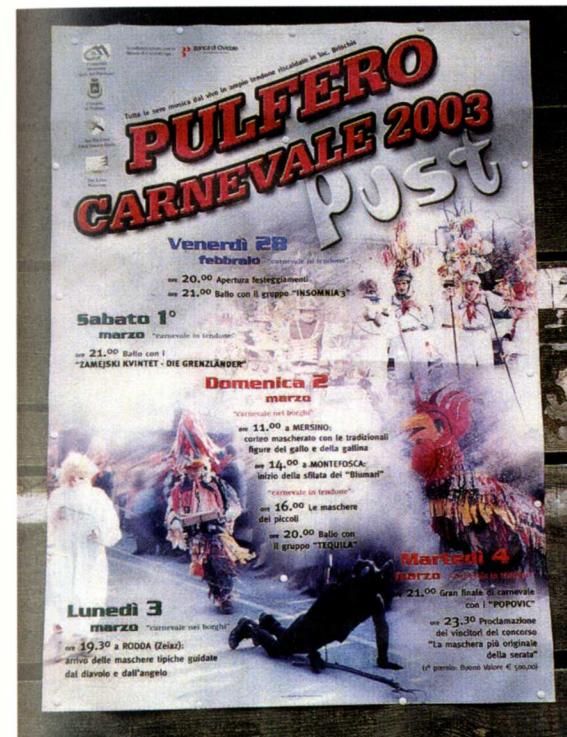
Medtem ko s plakatov slovenščina izginja, se pust vztrajno ohranja, odkar je

Te liepe (žene) [iz arhiva skupine Srenski pust; hrani F. Qualizza, Srednje].

Skapjač. Idrski pust, Bodigoj, 6. 2. 2005 [foto: M. Ravnik, 2005]

Pulfero Carnevale 2003 Pust.
Plakat za pusta 2003 v Podbonescu
[foto: M. Ravnik, 2003].

¹⁵ Za podatek se zahvaljujem g. A. Qualizza - Hvalica.

SKLEP

Potem ko je Niko Kuret iz oddaljenosti in posredno postal pozoren na značilnosti pustnih šeg v Benečiji, je Roberto Dapit, poznavalec literature, terena in primerjalnega gradiva iz zahodne Slovenije, opozoril na njihove različne ravni in usmeril pozornost v psihološko in družabno motiviranost njihovih nosilcev. V delih obeh so iztočnice za spoznanja terenskih raziskav v Benečiji v letih 1999–2005.

Kuret je zapisal vprašanje o ginevanju pustovanj v Benečiji zaradi izginjanja fantovskih skupnosti in s tem odprl potrebo po širši obravnavi vpliva selitvenih gibanj na pustne skupine in pustovanje v Benečiji na sploh. Zanimivo pričevanje o pustovanjih v 60. letih prejšnjega stoletja v Matajurju, ki so ga v času najhujše opustelosti Benečije izvajali fantje, zaposleni v tujini, na dopustu, je opozorilo na izredno zavzetost domačinov in pomen pustovanj za obnavljanje socialnih vezi v vaški skupnosti in širšem vaškem sosedstvu. Vloga izseljencev v šegah v Beneški Sloveniji v preteklosti do današnjega dne je posebnost, vredna celovite obravnave, ki bi lahko prispevala mnoga nova spoznanja za širšo teorijo šeg, selitvenih pojmov in sodobnega transnacionalizma.

Dapita so njegova prodorna opažanja in razmišljjanja privedla do bistvenih spoznanj o interpretaciji pustnih šeg; tu je dodan vidik, ki poglablja razumevanje, ne samo pustnih šeg, temveč tradicionalne kulture na sploh. Gre za posebni položaj slovenskega narečja in vse z njim povezane kulture. Ljudem, ki so vajeni uporabljati materinščino samo v zasebnem življenju in se niso šolali v njej, je tradicionalna kultura priložnost, ki je drugod ne morejo najti, za spontano obnavljanje medsebojnih stikov in izražanje skrite, zatrte identitete. To bi bilo treba upoštevati pri interpretaciji šeg v vseh pokrajinalah, ki so imele podobno zgodovinsko usodo kakor Benečija.

Zanimivo je, da se številni domačini zavzeto zanimajo za staro šego in zbirajo gradivo, pri čemer so zelo pozorni na izraze v domačem narečju. Pustne skupine so zelo mešane, sodelujejo moški, ženske in otroci, domačini in priseljenci, pogovarjajo se, razen redkih izjem, italijansko. V godčevem repertoarju prevladujejo slovenske narodnozabavne melodije. Glede poznavanja narečja in vpetosti v vaško skupnost je danes opazna dvojna struktura pustovanj. V jedru so med pusti ljudje srednje generacije, med domačini pa starejši, ti se očitno najbolje poznajo in so veseli, da se ponovno vidijo in pogovarjajo. Nekateri drugi člani skupine, mladi in celo otroci, pa ne govorijo narečja in starih domačinov niti ne poznajo. Vsi pa radi sodelujejo.

Zdi se, da je najpomembnejša funkcija današnjih pustnih obhodov v Benečiji, da združijo zelo različne ljudi, ki se radi veselijo in čutijo pripadnost kraju ali regiji in vsem udeležencem nudijo nekaj, česar v vsakdanjem življenju ne najdejo nikjer – druženje starih in mladih, sorodnikov in sosedov, znancev in neznancev, moških in žensk, govorečih italijansko ali slovensko, starih prebivalcev in novih priseljencev.

LITERATURA

CICERI, ANDREINA IN LUIGI

1967 *Il carnevale in Friuli*, Udine: Società filologica friulana.

CICERI, ANDREINA IN OLIVIA PELLIS

1978 Uno straordinario inedito carnavalesco. *Sot la nape* [Udine] 30: 29–32.

CICERI, ANDREINA NICOLOSO

1982 *Tradizioni popolari in Friuli I–II. Corredo illustrativo di Olivia Pellis*. Udine.

ČAPO ŽMEGAČ, JASNA

2003 Transnacionalizem, lokalitet, rod. Hrvatske migrantske obitelji u Münchenu. *Traditiones* [Ljubljana] 32 (2): 179–192.

DAPIT, ROBERTO

2001 Appunti per una ricerca sui riti di carnevale lungo in confine friulano-sloveno. L'eredità di Niko Kuret (Obredno maskiranje ob slovensko-italijanski meji. Osvetitev Kuretove dediščine z drugimi pogledi). *Traditiones* 30 (1): 235–251.

FIKFAK, JURIJ

2003 Predgovor. V: Fikfak, J. (idr., ur.), *O pustu, maskah in maskiranju. Razprave in gradiva*. Ljubljana: Založba ZRC, 7–8.

GRUDEN, ŽIVA

1974 Beneški pust. *Dan* [Trst] 4 (2): 16–17.

GRUDEN, ŽIVA IN MILAN GREGO

1998 *Beneška Slovenija. Slavia Veneta*. Ljubljana: Družina.

KALC, ALEKSEJ

1997 Selitvena gibanja ob zahodnih mejah slovenskega etničnega prostora. Teme in problemi. *Annales* [Koper] 10: 193–214.

2002 (ur.) *Poti in usode. Selitvene izkušnje Slovencev z zahodne meje*. Koper in Trst: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, ZRS RS Koper, Narodna in študijska knjižnica Trst.

KRIŽNAR, NAŠKO

1979 Blúmarji ali pustoví. *Traditiones* 5–6: 195–202.

KURET, NIKO

1965 *Praznično leto Slovencev. I. del*. Celje: Mohorjeva družba.

1973 Andreina Nicoloso Ciceri – Luigi Ciceri, *Il carnevale in Friuli*. *Traditiones* 2: 299–301.

1973a Frauenbünde und maskierte Frauen. Mit besonderer Berücksichtigung des süd-slawischen Raumes. V: Escher, Walter, Theo Gantner in Hans Trümpy (ur.), *Festschrift für Robert Wildhaber zum 70. Geburtstag am 3. August 1972*. Basel: Krebs, 334–347, 771–774 [objava v slov.: Ženske zveze in maskirane ženske. V: Kuret, Niko, *Opuscula selecta. Poglavlja iz ljudske kulture*. Ljubljana: SAZU, 56–65].

1984 *Maske slovenskih pokrajin*. Ljubljana: Cankarjeva založba in ZRC SAZU.

1989 *Praznično leto Slovencev. I. del* [2. izd.] Ljubljana: Družina.

1997 (1964) Maske in obredno maskiranje ob furlansko-slovenski meji. V: Kuret, Niko, *Opuscula selecta. Poglavlja iz ljudske kulture*. Ljubljana: SAZU, 85–92 [izv.: Ma-

schere e mascheramenti rituali degli Sloveni lungo il confine friulano-sloveno. V: *Alpes Orientales IV. Acta quarti conventus de ethnographia Alpium Orientalium tractantis. Ad Aquas Gradatas - Forumiulii, 31. III. - 4. IV. 1964. Firenze, 1966, 60-79.*

MEDVEŠČEK, PAVEL

- 2002 Pust na Kambreškem. V: Miklavčič - Brezigar, Inga in Pavel Medvešček, *Pustovanja na Goriškem*. Nova Gorica: Goriški muzej, 135-143.

QUALIZZA - HVALICA, ADRIANO

- 2001 Skapjač. Posebna podoba beneško - slovienskega pusta. *Trinkov koledar* [Čedad] 2002: 151-163.

PUCCIO, DEBORAH

- 1993 Il Carnevale a San Giorgio di Resia. V: Fornasir, G. in G. P. Gri (ur.), *La cultura popolare. »Lo sguardo da fuori«. Atti del convegno di studio. Udine 21-XI-1992*. Udine, 239-257.

RAVNIK, MOJCA

- 2003 Družina in selitveni pojavi v Nadiških dolinah v Beneški Sloveniji. *Traditiones* 32 (1): 29-55.

- 2006 Vstop v Evropsko unijo v dolini Idrije. *Traditiones* 35 (1): 167-180.

RUTTAR, RICCARDO

- 2000 La gente della Slavia. V: [b. n. ur.] *Valli del Natisone / Nediške doline*. San Pietro al Natisone.

SPETIČ, STOJAN

- 1969 »Pustovi« so zavriskali v beneške doline. »Matajurci kradejo ljubce ponoč.« *Primorski dnevnik* [Trst] 23. 2. 1969: 3.

TURNŠEK, METOD

- 1943 *Pod vernim krovom*. Ljubljana: Družba Sv. Mohorja.

CARNIVAL CUSTOMS IN BENEČIJA (SLAVIA VENETA) IN THE CONTEXTS OF MIGRATIONS AND SLOVENIAN DIALECT

This article discusses the carnival customs in Benečija (Slavia Veneta), a region on the western border of Slovenian ethnic territory in the Udine area, which is part of Friuli-Venezia Giulia, as described in the works of Niko Kuret and Roberto Dapit, and based on the author's research.

Kuret did not conduct any research in Benečija, but based his articles on carnival customs and masks in these areas on other sources and literature. He mentioned the region in his paper "Maschere e mascheramenti rituali lungo il confine friulano-sloveno" (Masks and Masquerading Customs along the Friulian-Slovenian Border; 1964, 1997), in which he presented the rich masks and masquerading tradition in western Slovenia. In the first edition of his *Praznično leto Slovencev* (The Festive Year of the Slovenians, 1965), Kuret presented Benečija by summarizing Ivan

Trinko's description of the carnival in Tercimonte (Sln. Trčmun). He did not obtain any new information for his work *Maske slovenskih pokrajin* (Masks of Slovenian Regions), but based the extensive chapter on Benečija on works by the Friulian writers Andreina and Luigi Ciceri, and the Slovenian researchers Naško Križnar and Živa Gruden. For the 1989 revised edition of his *Praznično leto Slovencev*, Kuret borrowed a chapter from his book on masks. Despite the scant material on carnivals in Benečija, he noticed three important characteristics: that "carnivals in Benečija are dying out because they are organized by the village youths, but there are increasingly fewer young men staying at home," that "here and there girls' carnivals are typical, which is unknown in the old-fashioned Slovenian tradition," and that "carnivals in Beneška Slovenija (Venetian Slovenia) preserve the old rituals."

The most important response to Kuret's research is Roberto Dapit's paper "Appunti per una ricerca sui riti di carnevale lungo il confine friulano-sloveno. L'eredità di Niko Kuret" (Notes for a Study on Carnival Customs along the Friulian-Slovenian Border: The Contributions of Niko Kuret, 2001). Dapit presented Kuret's research methodology and the contribution of Friulian and Italian scholars in the study of Slovenian masks, reflected upon the vitality and functionality of this ritual for collective identity and an individual's affinity to a community, and described certain technical innovations in research.

In the Slovenian-speaking environment, Benečija has the greatest number of carnival groups that travel from one village to the next, door to door, without elements intended to promote tourism and solely for the local people. Many villages have characteristic carnival figures, masks, and costumes, and carnival groups consist of traditional characters, musicians, and people in various costumes.

This article is not limited to the issues of carnival group composition, the interpretation of the custom, and the motivation for participating in it, which Kuret drew attention to and Dapit then extended and further investigated. It is based on the author's research conducted in various villages in Benečija from 1999 to 2005, which was also recorded on videotape.

After a short presentation of historical developments, demographic movements, and social changes, attention is first drawn to the impact of migration on carnival customs in the second half of the 20th century and at the beginning of the 21st century. Due to mass emigration after World War II, Benečija suffered from a distinct lack of young men, who were the bearers of the carnivals. Carnivals were revived only toward the end of the 1970s and in the 1980s, when those that had still been children during the greatest mass emigration had grown up, when emigrants started coming back, and when employment opportunities in the nearby Friulian towns improved and more people remained at home. However, this was not a uniform development because under special circumstances this custom continued even in the years of most severe desolation. At the end of the 1960s, the carnivals in the village of Montemaggiore (Sln. Matajur) were generally performed by yo-

ung men that worked as construction workers in Switzerland and were on leave during the winter because there were no construction jobs at that time of the year. However, they also came from places farther away, such as Canada. The important role played by emigrants in customs and holidays is typical for Benečija and Resia, especially during summer vacations. The carnival celebration described above took place in the villages under Mt. Matajur (and perhaps also in other villages in Benečija, about which there is no information) in the 1960s. It was most likely the earliest celebration performed by emigrants in Slovenian ethnic territory, and most likely one of the first rituals with a transnational character in postwar Europe.

Although studies point to evident differences between the groups and events, carnival groups are generally very mixed: they also include girls, married men, women, and children. Their core is still comprised of boys and men, who are the first and main initiators. One enthusiast is enough: he or she persuades his or her friends and acquaintances (even from other villages) to join in, a girl can persuade her boyfriend, and the boyfriend can do the same with his coworkers; expatriates and even refugees (e.g., from Bosnia or Albania) can participate in the event. In addition to village events, many tourist events, processions, costume and group competitions, and parties with dancing and live music take place in larger towns in the valley, and these are advertised by numerous posters. After making their door-to-door rounds, carnival groups from the villages also take part in the town events; they participate in the competitions and have fun. The identity of the carnival in Benečija thus has components at both the local and regional levels.

In conducting his research on carnival customs in Benečija and western Slovenia, Dapit posed the question of the extent to which the traditional interpretation of carnival customs still applies in relation to agriculture and livestock farming, as well as the close relationship with the deceased or their spirits, as economic activities, agriculture and livestock farming have almost disappeared; however, there is a strong connection between the costumed figures and those that await them in their homes. Dapit studied the motivation that compels young men that no longer live in the village to continue this tradition rooted in rural life. He connected the motif with the idea that these lifestyles and concepts are typical of a traditional society in transformation, when the links between the native village and the local people can be very deep: the ritual proves the existence of the group, in which it imitates the model of tribal community that turns inward during a ritual in order to continue its tradition, and thus also includes those that have already moved elsewhere. The author, however, believes that, in addition to a strong feeling of group identity and affiliation, the interpretation of traditional culture in these parts must also take into account the fact that this cultural tradition is connected with a Slovenian dialect that has a special status in Benečija. It is not used in public, except at church, and until recently it was not used in education. Its speakers do not know how to write in their dialect. In a "culture without its own writing" traditional customs have a

special meaning. Dapit's model of the tribal community is better referred to as an "ethnic community," which through its connection to its local language is more or less limited to private life, and is turned inward not only in its customs and holidays, but also its everyday life.

Old and young people, long-term residents and newcomers, and locals and their relatives and friends from elsewhere can participate in carnival groups. A double structure can be seen, evident in the age, behavior, and speech of the people, masks and costumes, and local hosts involved; part of the procession, mostly middle-aged people, is much more actively involved in the event than others, and when they go from door to door they are most warmly welcomed by old people that know them well, talk to them, and ask them about mutual friends. They talk in dialect – that is, their dialect is most likely to be heard on this occasion.

The other part of the procession is not as strongly connected with tradition: younger people and children remain in the background during the event, they act as observers or wait in front of the house. The structure of the groups changes and expands; the people that dress up are less likely to follow tradition in terms of their masks and behavior and they talk to one another in Italian, but everyone seems happy to participate. The most important function of today's carnival rounds in Benečija is that they combine various people that like to have fun and feel affiliated with the village or region. Tradition provides people with what they cannot find anywhere else in their everyday lives – that is, the opportunity to socialize with old and young people, relatives and neighbors, friends and strangers, men and women, Italian or Slovenian speakers, and old residents and newcomers.